

UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJOS

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO IR PARAMOS DEMOKRATIJAI PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2018 METŲ ATASKAITA

Apžvalga

Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programa (toliau – VBPD) yra sudedamoji Lietuvos oficialios paramos vystymuisi (toliau – OPV) įgyvendinimo priemonė, finansuojama iš Užsienio reikalų ministerijai (toliau – URM) skirtų tikslinių biudžeto asignavimų. OPV – tai iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojama parama ir humanitarinė pagalba besivystančioms valstybėms ir teritorijoms. Preliminariais duomenimis 2018 m. Lietuvos OPV sudarė apie 50,0 mln. eurų, t.y. 0,11 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) (2017 m. – 52,55 mln. eurų, arba 0,13% BNP, 2016 m. – 52,1 mln. eurų arba 0,14 % BNP). Nepaisant to, kad bendra OPV apimtis kito nežymiai, procentinį jos sumažėjimą labiausiai įtakojo BNP augimas. Lietuva yra įsipareigojusi užtikrinti, kad iki 2030 metų šio rodiklio reikšmė pasiektų 0,33 proc. BNP.

2018 m. URM užtikrino nepertraukiamą ir veiksmingą Lietuvos įsitraukimą į nacionalinius interesus atitinkantį vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimą ir įgyvendinimą tarptautiniuose, ES ir dvišaliuose formatuose, tokiu būdu stiprindama Lietuvos, kaip atsakingos ir patikimos valstybės donorės, vaidmenį. Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politika visapusiškai siekė atspindėti nacionalinius užsienio politikos prioritetus pagrindinį dėmesį skiriant Rytų partnerystės šalims (ypač Moldovai, Sakartvelui ir Ukrainai).

Didelis dėmesys skirtas didesniai valstybės ir savivaldybių institucijų, nevyriausybių organizacijų įtraukimui į vystomojo bendradarbiavimo veiklas, taip pat šių veiklų viešinimui siekiant užsitikrinti kuo didesnę visuomenės paramą.

Siekiant toliau stiprinti Lietuvos vaidmenį ir gebėjimus praktiniame ES vystomojo bendradarbiavimo politikos įgyvendinime, didėjo Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA), kuri einamaisiais metais tapo ES vystomojo bendradarbiavimo agentūrų tinklo nare, vaidmuo.

ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimas

2018 m. URM atstovai užtikrino visapusišką įsitraukimą į ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo bei humanitarinės pagalbos politikos formavimo ir įgyvendinimo procesus, rėmė tarptautines pastangas mažinti skurdą pasaulyje, plėtoti ilgalaikį ir darnų besivystančių šalių vystymąsi, prisidėjo prie tarptautinių pastangų sprendžiant humanitarines krizes, kovojant su neteisėtos migracijos iššūkiais.

2018 m. liepos 9 – 18 d. vykusiame JT aukšto lygio politiniame forume Niujorke Lietuva pateikė savanorišką darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimo ataskaitą.

Ataskaitiniu laikotarpiu daugiausia dėmesio ir pastangų skirta Lietuvos interesų gynimui prasidėjusiose derybose dėl ES išorės veiksmų finansavimo 2021-2027 metų laikotarpio ES daugiametėje finansinėje programoje. Šis klausimas dominavo visuose diskusiniuose derybų formatuose: ES vystomojo bendradarbiavimo ministrų tarybos posėdžiuose, ES vystomojo bendradarbiavimo generalinių direktorių susitikimuose, taip pat Tarybos darbo grupėse, kuriose dalyvauja už vystomąjį bendradarbiavimą atsakingų valstybių narių atstovai.

Nemažai dėmesio skirta ES santykiams su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalių (ACP) grupe po 2020 metų – Taryba suderino ir liepos mėn. Europos Komisijai suteikė derybų įgaliojimus, kuriuose įtvirtintas Lietuvos interesus atitinkantis požiūris siekti, kad būsimoji

partnerystė būtų veiksminga, ypač migracijos srityje. Taip pat paminėtina Europos Komisijos ir ES Vyriausiosios įgaliotinės iniciatyva dėl ES ir Afrikos strateginio aljanso kūrimo.

Humanitarinės pagalbos srityje išlaikytas dėmesys pagrindiniam humanitarinės pagalbos principui: teikti pagalbą ten, kur jos labiausiai reikia.

2018 m. Lietuvai tapus EBPO nare reikšmingas dėmesys skirtas įsitraukimui į šios tarptautinės organizacijos ir ypač vystomojo bendradarbiavimo komiteto (DAC), kuriame nuo 2013 m. Lietuva dalyvauja stebėtojo teisėmis, veiklą.

Lėšos ir veikla

Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programai finansuoti iš URM patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų buvo skirta ir panaudota **7 757 800** eurų.

Paskirtis	Lėšos, tūkst. eurų
Įnašas į Europos plėtros fondą (EPF)	5731,5*
Savanoriškos įmokos į daugiašalius fondus	496,8
Projektams	1199,7
Humanitarinei pagalbai	300,0
Dalyvavimui ES, JT ir kitų tarptautinių organizacijų veikloje ir programos monitoringui	62,3
Kitoms vystomojo bendradarbiavimo veikloms (renginiams, parodoms, spaudiniams, kt.)	17,4
Iš viso VBPD	7757,8

* Papildoma 2 412,6 tūkst. Eurų įmoka kaip 2018 m. pirmojo įnašo dalis atlikta 2017 m. gruodžio mėn. nėra įskaičiuota

Daugiašalė parama vystymuisi

Vykdydama tarptautinius įsipareigojimus, prisidėdama prie tarptautinių pastangų mažinant skurdą, didinant valstybių – paramos gavėjų ir pažeidžiamiausių žmonių grupių atsparumą, taip pat skatindama demokratinių vertybių sklaidą, URM daugiašalę paramą vystymuisi teikė per privalomus ir savanoriškus įnašus ir įmokas į vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdančius ar koordinuojančius fondus ir tarptautines organizacijas. 2018 m. Lietuva iš Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos (toliau – VBPD) skyrė **5 731 500** eurų įmokai į Europos plėtros fondą, kurio lėšos yra naudojamos ES vystomojo bendradarbiavimo politikai su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis įgyvendinti. Lietuva, dalyvaudama minėto fondo veikloje, rėmė skurdžiausias pasaulio valstybes. Šio fondo lėšomis taip pat iš dalies finansuojamas ES patikos fondas Afrikai, kurio lėšomis remiamos kovos su neteisėta migracija priemonės.

2018 m. į kitus vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdančius fondus sumokėta 496 800 eurų savanoriškų įnašų.

Savatoriški įnašai	Lėšos, tūkst. eurų
Lėšos, skirtos SIDA programos dėl paramos teikimo EHU įgyvendinimui	220,0
Kristaus Gimimo bazilikos Restauravimo priežiūros komitetui-fondui Palestinoje	50,0
Europos paramos demokratijai fondui	25,0
ESBO specialiajai stebėjimo misijai Ukrainoje	20,0
Moterų taikos ir humanitariniam fondui	20,0
Azijos ir Europos fondui	20,0
Europos Tarybos Gruzijos veiksmų plano įgyvendinimui 2016-2019 m.	20,0
PPO Dohos vystymosi darbotvarkės pasauliniam patikos fondui	20,0
JT žmogaus teisių stebėjimo misijai Ukrainoje	15,0
Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui Aplinkos gerinimo Vidurinėje Azijoje programai finansuoti	15,0
ES patikos fondui Kolumbijai	12,0
ESBO projektų koordinatoriaus biuro Kijeve projektui	10,0
ES ir Lotynų Amerikos ir Karibų fondui	10,0
Europos Tarybos Moldovos veiksmų plano įgyvendinimui 2017-2020 m.	10,0
UNESCO Mosulo atstatymo iniciatyvai	10,0
Fondui "Gyvenimo linija"	9,8
ESBO atstovo žiniasklaidos laisvei biuro projektui (moterų žurnalisčių saugumas)	5,0
JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro veiklai Sakartvele	5,0
Viso:	496,8

Humanitarinė pagalba

2018 metais humanitarinei pagalbai Lietuva iš viso skyrė **2 697 258 eurų**.

Pagrindinis dėmesys ir humanitarinės pagalbos lėšos buvo skiriamos: 1) nuo konflikto kenčiančiai Ukrainai ir nukentėjusiųjų Rytų Ukrainoje rėmimui bei reabilitacijai (46 proc. VBPD)

lėšų); 2) pabėgėlių Lietuvoje rėmimui ir 3) pabėgėlių Turkijoje priemonei (pabėgėlių iš Sirijos Turkijoje rėmimas regione).

Humanitarinė pagalba 2018 metais (VBPD programa)	Lėšos, tūkst. eurų
JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (UNHCR), savanoriškas įnašas (paskelbta 2017 m. gruodžio 5 d., Ženevoje)	20,0
Jungtinių Tautų paramos ir darbų agentūrai Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA), humanitarinei pagalbai Palestinos pabėgėliams	20,0
Jungtinių Tautų Vaikų fondui (UNICEF), humanitarinei pagalbai Ukrainai	20,0
Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui (ICRC), humanitarinei pagalbai Ukrainai	35,0
JT humanitarinės pagalbos fondui Jemenui, humanitarinei pagalbai Jemenui	20,0
Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (UNHCR), humanitarinei pagalbai Sirijai	20,0
Tarptautinei migracijos organizacijai (IOM), humanitarinei pagalbai Ukrainai	50,0
Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (UNHCR), humanitarinei pagalbai Sirijai	20,0
Jungtinių Tautų pasaulinei maisto programai (UN WFP), humanitarinei pagalbai Somaliui	15,0
Jungtinių Tautų pasaulinei maisto programai (UN WFP), humanitarinei pagalbai Maliui	15,0
Gvatemalos Respublikos Vyriausybei, humanitarinei pagalbai Gvatemalai	10,0
Jungtinių Tautų centriniam greitojo reagavimo fondui (CERF), savanoriškas įnašas, humanitarinei pagalbai teikti	20,0
Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (UNHCR), humanitarinei pagalbai Ukrainai	30,0
Humanitarinės pagalbos į Ukrainą transportavimo išlaidos	5,0
2. Kitų Lietuvos Respublikos įstaigų ir institucijų (įmokos ir išlaidos, prilyginamos humanitarinei pagalbai) lėšos	
Finansų ministerija, Pabėgėlių Turkijoje priemonei	1 145,6

Sveikatos apsaugos ministerija, narystės mokestis Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komitetui	10,0
Pabėgėlių priėmimo centras	1 186,6
Akmenės r. savivaldybė, medicininės įrangos siunta Mariupolio karinei ligoninei Nr. 61, Ukraina	50,0
Radviliškio r. savivaldybė, nukentėjusiųjų nuo konflikto Rytų Ukrainoje reabilitacija ir techninė humanitarinė pagalba Ukrainai	5,0
Iš viso (tūkst. eurų, apvalinant iki dešimtųjų):	2 697,3

Dvišalė parama vystymuisi

VBPDP lėšomis 2018 m. įgyvendinti 84 vystomojo bendradarbiavimo projektai (iš jų 70 dvišaliai, 9 regioniniai, 5 visuomenės informavimo), kurių vertė daugiau nei **1,1 mln.** eurų.

Vadovaujantis Vystomojo bendradarbiavimo tarpinstituciniame veiklos plane nustatytomis vystomojo bendradarbiavimo politikos kryptimis 2018-2020 m., Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo prioritetas 2018 m. buvo Rytų partnerystės valstybės: Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Sakartvelas, Moldova ir Ukraina. Ypatingas dėmesys skirtas Moldovai, Sakartvelui ir Ukrainai, kur Lietuva teikė paramą įgyvendindama dvišalius projektus, skatinančius politinę ir ekonominę integraciją su ES, socialines ir ekonomines reformas. Lietuvos ekspertai 2018 m. konsultavo ir teikė techninę pagalbą, padėdami tinkamai įgyvendinti Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo asociacijos susitarimus su Europos Sąjunga.

Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, akredituotos valstybėse partnerėse, prisidėjo prie Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos įgyvendinimo: jos ne tik administravo 40 vystomojo bendradarbiavimo projektų, bet ir padėjo identifikuoti paramą gaunančių valstybių poreikius, aktyviai įsitraukė į partnerių paiešką, prisidėjo prie donorų veiklos koordinavimo.

Ukraina. Atsižvelgdama į Ukrainos poreikius, Lietuva nuosekliai tęsė gerosios patirties perdavimą, įgyvendinant Ukrainos ir ES Asociacijos susitarimą (AA/DCFTA), teikė paramą nuo Krymo aneksijos ir konflikto Rytų Ukrainoje nukentėjusiems Ukrainos piliečiams, rėmė švietimo ir sveikatos apsaugos reformų vykdymą ir moterų savarankiškumo ir verslumo skatinimą. Lietuvos ekspertai perdavė patirtį kovos su korupcija, tvarios energetikos, paveldo apsaugos, teismų, mokesčių, registrų kūrimo srityse. 2018 m. iš VBPDP programos lėšų Ukrainoje įgyvendinti 23 dvišaliai ir 5 regioniniai projektai.

Toliau vyko bendri Lietuvos ir Švedijos paramos švietimo įstaigoms Rytų Ukrainoje projektai, kuriuos įgyvendinant buvo keliami mokytojų kvalifikacija, vyko mokinių mainai, buvo gerinamos mokymosi sąlygos Rytų Ukrainos mokyklose.

Buvo tęsiama pagalba reformuojant psichikos sveikatos paslaugų teikimą Rytų Ukrainoje, kuriant pirminės pagalbos įstaigas psichosocialinės reabilitacijos srityje. Luhansko, Donecko, Poltavos ir Dnipro sričių gydytojai ir sveikatos įstaigų administracijos atstovai kėlė savo kvalifikaciją Lietuvoje.

URM koordinavo Lietuvos institucijų ir nevyriausybių organizacijų Ukrainai teikiamą paramą, vertino paramos Ukrainai poreikius, teikė humanitarinę pagalbą, nuolat palaikė ryšius su partneriais Ukrainoje. 2018 m. surengtas URM atstovų vizitas į Kijevą ir Chersoną, kurio tikslas - įvertinti vykdomų projektų tvarumą ir tęstinumą, pagerinti įgyvendinamų veiklų koordinavimą su kitais donorais. Vizito metu įvyko susitikimai su ES, Švedijos, Kanados ir kitų tarptautinių donorų atstovais, projektų vykdytojais ir dalyviais.

Lietuva sėkmingai įsitraukė į kitų donorų finansuojamus projektus. Centrinė projektų valdymo agentūra pradėjo įgyvendinti Europos Komisijos projektą „Paramos viešųjų finansų valdymui Ukrainoje programa“, kurio vertė daugiau kaip 50 mln. eurų. LR finansų ministerija projekto finansavimui skyrė 0,5 mln. eurų. Projektas bus įgyvendinamas kartu su Pasaulio Banku, Tarptautiniu valiutos fondu, Švedijos vystomojo bendradarbiavimo agentūra SIDA ir Europos Komisijos delegacija Ukrainoje.

Sakartvele 2018 m. VBPD lėšomis finansuoti 10 dvišalių ir 6 regioniniai projektai šiose srityse:

- Regionų plėtra ir savivaldos stiprinimas;
- Ekonominė plėtra, taikant DCFTA galimybes;
- Moterų socialinio ir ekonominio aktyvumo skatinimas;
- Pilietinės visuomenės ir demokratijos stiprinimas;
- Aplinkos apsauga;
- Administracinių ir institucinių gebėjimų stiprinimas.

Siekiant sustiprinti pilietinės visuomenės įtaką ir paskatinti europinę ir euroatlantinę integraciją, surengta 20 konkursų moksleiviams apie Europos Sąjungą, suorganizuotas Tarptautinis vasaros universitetas Tbilisyje Sakartvelo ir Europos studentams, parengti straipsnių rinkiniai apie Sakartvelo tikslus eurointegracijos procese.

Aplinkos apsaugos srityje VBPD programos lėšomis Prezeti perkeltųjų asmenų gyvenvietėje įrengta saulės elektrinė, o Aplinkos projektų valdymo agentūra dalinosi gerąja patirtimi su Sakartvelo energetikos ministerijos darbuotojais apie energinio efektyvumo didinimo ir atsinaujinančių šaltinių integravimo pastatuose galimybes.

Sakartvelo ir Lietuvos savivaldybių bendradarbiavimas plėstas įgyvendinant Alytaus rajono ir Guria regiono bendradarbiavimo projektą – vyko verslumo dirbtuvės, verslo finansavimo ir pateikimo į ES rinką seminaras, susitikimai ir diskusijos su vietos savivaldos atstovais, partnerysčių gebėjimų ugdymas. Sustiprinti ryšiai tarp Panevėžio rajono savivaldybės ir Achmetos regiono, perduodant regiono ekonominio vystymo patirtį.

Moldovoje 2018 metais buvo įgyvendinti 8 dvišaliai ir 5 regioniniai projektai šiose srityse:

- Regionų plėtra ir savivaldos stiprinimas;
- Moterų socialinio ir ekonominio aktyvumo skatinimas;
- Pilietinės visuomenės ir demokratijos stiprinimas bei parama visuomenės informavimui;
- Jaunimo įgalinimas ir socialinio aktyvumo skatinimas;
- Administracinių ir institucinių gebėjimų stiprinimas.

Prisidedant prie demokratinės visuomenės ugdymo ir remiant nepriklausomą žiniasklaidą ir pliuralizmą, autonominiame Moldovos regione Gagaūzijoje surengti tiriamosios žurnalistikos mokymai, kuriuose dalyvavo 60 asmenų. Siekiant paskatinti jaunuosius Moldovos piliečius mąstyti kritiškai, aktyviai veikti visuomenėje, 18 moksleivių supažindinti su vaizdo reportažų ir interviu kūrimo technika. Toliau vyko projektas „Europos pamokos“, kurio metu buvo parengtos antikorupcinio švietimo priemonės Moldovos bendrojo lavinimo mokykloms, skirtos demokratijos ir pilietinės visuomenės ugdymui.

Institucinius gebėjimus ir gerą valdymą sustiprino 2018 metais finansuoti projektai prekybos maisto produktais ir transporto saugos srityse. Naujai užsimezgę partnerystės ryšiai tarp šalių Nacionalinių bibliotekų bei mokslininkų, dirbančių istorinės atminties srityje, suteikė partneriams Moldovoje naudingų įgūdžių ir paskatino ateities bendradarbiavimo galimybes.

Baltarusijoje 2018 m. VBPD lėšomis URM finansavo 15 projektų. Didžiausias dėmesys skirtas iniciatyvoms, orientuotoms į jaunimo socialinio ir ekonominio aktyvumo skatinimą, paramą pilietinei visuomenei ir visuomenės informavimui, demokratijos ir atviros pilietinės visuomenės kūrimą, litvakų kultūros paveldo išsaugojimą, neįgalaus jaunimo socialinės bei ekonominės padėties gerinimą, ugdant jų verslumą. Nemažo atgarsio Baltarusijos visuomenėje sulaukė projektai, skirti

istorinės atminties puoselėjimui (istorinės atminties įamžinimas Kuropatuose), lygių galimybių projektas, išanalizavęs moteris žeminančios retorikos paplitimą žiniasklaidoje, bei projektai, skirti Baltarusijos jaunimui. Parama Baltarusijos jaunimui itin svarbi, nes Lietuva matoma kaip jaunimo iniciatyvų bei europietišku vertybių skleidėja. 2018 m. įgyvendintas projektas Baltarusijos maitinės gebėjimams stiprinti ir tarptautinei prekybai skatinti.

Teikdama paramą Baltarusijos pilietinei visuomenei URM tęsė bendradarbiavimą su Vilniuje reziduojančiomis tarptautinių organizacijų, remiančių demokratinius procesus Baltarusijoje, atstovybėmis („*Freedom House*“, „Baryso Zvozkau Baltarusijos žmogaus teisių namai“, VšĮ Tarptautinio pilietinių iniciatyvų centro „Mūsų namai“ ir kt.), šių organizacijų Vilniuje vykdomų projektų, skirtų demokratijos ir atviros pilietinės visuomenės kūrimui, dalyviams buvo išduotos nemokamos vizos.

2018 m. ir toliau buvo visapusiškai remiamas Europos humanitarinio universiteto (toliau – EHU) funkcionavimas Vilniuje. EHU tęsė savo misiją – ugdyti kritiškai mąstančias, kūrybingas ir atsakingas asmenybes, siekiant puoselėti Vakarų intelektualinę tradiciją humanitarinių, socialių mokslų ir menų srityse Baltarusijoje. Ši veikla prisideda prie demokratiškos Baltarusijos visuomenės kūrimo, Lietuvos ir visos Europos Sąjungos ryšių su Baltarusija stiprinimo. 2018 m. EHU tęsė numatytas reformas. EHU donorų paramos koordinavimą toliau vykdė Švedijos tarptautinė vystomojo bendradarbiavimo agentūra SIDA. 2018 m. URM skyrė 220 tūkst. eurų įnašą paramai EHU teikti pagal 2016 m. pasirašytą URM ir SIDA susitarimą dėl deleguotojo bendradarbiavimo. Kaip ir ankstesniais metais, parama EHU buvo teikiama išduodant nemokamas vizas Baltarusijos piliečiams, atvykstantiems į EHU stojamuosius egzaminus, atvirų durų dienas, konferencijas ir kitus renginius.

2018 m. studijas EHU baigė 153, priimti – 222 studentai (95 proc. įstojusiųjų – Baltarusijos piliečiai). 2018/2019 akademiniiais metais EHU studijuoja 745 studentai. Nuo EHU persikėlimo į Vilnių universitetą baigė 2286 absolventai. Šiuo metu EHU turi tris pagrindinius donorus: Europos Komisija skiria 1 mln. eurų per metus, SIDA - nuo 0,5 iki 0,8 mln. eurų, Lietuva - 0,2 mln. eurų.

Armėnijoje 2018 m. pradžia išsiskyrė ryškiais politiniais įvykiais, į kuriuos aktyviai įsitraukė visa Armėnijos pilietinė visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos. Lietuvos Respublikos ambasada Armėnijoje 2018 m. įgyvendino 2 projektus, kurie prisidėjo prie jaunimo, moterų socialinio aktyvumo ir verslumo skatinimo, pilietinės visuomenės ugdymo. Armėnijos NVO „Martuni miesto moterų bendruomenė“ įgyvendino projektą „Pėsčiųjų eismo saugumo didinimas Armėnijoje“. Antrą projektą „Moterų įgalinimas pasitelkiant startuolius“ įgyvendino NVO „*New Technology Education Fund*“. Šis projektas padėjo Armėnijos moterims ugdyti savarankiškumą, kurti savo verslą ir steigti savarankiškas įmones. Geriausiai pasirodžiusioms dalyvėms įteiktos piniginės premijos, tai padidino dalyvių suinteresuotumą dalyvauti mokymuose ir užtikrino projekto rezultatų tvarumą.

Azerbaidžane Lietuvos Respublikos ambasada 2018 m. įgyvendino 2 projektus. Vienas buvo skirtas vaikų nelaimingų atsitikimų mažinimui buvusioje karinio konflikto zonoje, skatinant vaikų užimtumą ir plėtojant jų socialinę gerovę, o antrasis - moterų savarankiškumo stiprinimui, verslo idėjų kūrimui bei verslo valdymui. Įgyvendinant projektą „Saugios vaikų žaidimo aikštelės įrengimas“, buvusioje karinio konflikto zonoje buvo išminuota Karimli kaimo Khanbagi mokyklos teritorija ir sukurta saugi žaidimo erdvė vaikams. Projektas „Moterų, savarankiškai kuriančių ir valdančių verslą, gebėjimų stiprinimas Azerbaidžane“ įgyvendintas kartu su JAV vystomojo bendradarbiavimo programa USAID.

ES Rytų partnerystės valstybėse 2018 m. įgyvendinti 9 **regioniniai projektai**, skirti stiprinti administracinius ir institucinius gebėjimus, įgyvendinant asociacijos su ES susitarimus, užtikrinti teisinės valstybės principų įgyvendinimą, remti nepriklausomos informacijos sklaidą ir stiprinti jaunų žurnalistų kompetenciją ir gebėjimus. Įgyvendinant projektines veiklas Lietuvos ekspertai teikė ilgalaikes ir trumpalaikes konsultacijas Europos integracijos klausimais; surengtas Moldovos, Sakartvelo, Ukrainos ir Lietuvos konstitucinių teismų forumas, kuriame pristatytas bendras leidinys dėl teisinės valstybės principų įgyvendinimo ir apsaugos užtikrinimo; užmegzti ir sustiprinti santykiai tarp Lietuvos, Ukrainos ir Sakartvelo teismų administracijų, į rusų kalbą išversta

knyga paaugliams „Teismiesčio byla“ ir „Savanorių vadovas: kaip teikti paramą nukentėjusiesiems ir liudytojams teisme“; surengti mokymai žurnalistams; parengta ir publikuota daugiau nei 300 straipsnių rusų ir anglų kalbomis apie Rytų partnerystės šalių politines, socialines ir ekonomines aktualijas ir Rusijos vykdomą informacinį karą Rytų partnerystės valstybėse; surengta tarptautinė konferencija „Dezinformacijos menas: išmoktos pamokos ir ateities iššūkiai“, kurioje patirtimi dalijosi Lietuvos, Sakartvelo Moldovos ir Ukrainos ekspertai.

VBPD lėšomis finansuoti 10 vystomojo bendradarbiavimo projektų **migracijos kilmės ir tranzito šalyse bei kitose valstybėse**, įtrauktose į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos paramos gavėjų sąrašą: du projektai Mongolijoje, po vieną projektą Alžyre, Butane, Malyje, Mianmare, Nigerijoje, Palestinoje, Turkijoje. Šie projektai skatino jaunimo verslumą, stiprino moterų socialinį ir ekonominį savarankiškumą, ugdė gebėjimus švietimo, žemės ūkio srityse. Vienas projektas buvo skirtas paremti Artimųjų Rytų šalių studentų, kurie dėl sudėtingų sąlygų neturi galimybės gauti išsilavinimo savo šalyse, studijas Lietuvoje.

Moterų teisės ir lygios galimybės

Prisidėti prie lyčių lygybės plėtojimo ir moterų bei mergaičių įgalėjimo valstybėse partnerėse yra vienas iš tęstinių Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo tikslų ir prioritetinių sektorinių krypčių. VBPD lėšomis 2018 m. Armėnijoje, Palestinoje, Moldovoje, Mongolijoje, Sakartvele, Ukrainoje įgyvendinti 9 projektai, skirti stiprinti lyčių lygybės srityje veikiančių organizacijų gebėjimus, didinti moterų socialinį ir ekonominį įgalėjimą. Moldovoje merginos buvo skatinamos susipažinti ir naudoti informacines technologijas, išmoko kurti interneto svetaines. Sakartvele moterys dalyvavo verslumo ir darbo paieškos mokymuose, mokėsi buhalterijos, kompiuterinio raštingumo, verslo steigimo pagrindų ir smulkių amatų - virėjos, kirpėjos, mezgėjos, augalininkystės – kurie galėtų suteikti joms savarankiškumo, paskatinti socialinį ir ekonominį aktyvumą. Sakartvelo vietos valdžios institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovai įgijo patirties, kaip geriau įtraukti moteris į ekonominę regionų plėtrą.

Vystomojo bendradarbiavimo parama ir humanitarinė pagalba Lietuva prisidėjo prie Jungtinių Tautų (toliau – JT) Saugumo Tarybos rezoliucijos Nr.1325 (2000) dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimo. 2018 m. buvo skirtas savanoriškas 20 tūkst. eurų įnašas JT Moterų taikos ir humanitariniam fondui.

Stebėtojo teisėmis buvo tęsiamas bendradarbiavimas su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau - EBPO) Paramos vystymuisi komiteto lyčių lygybės tinklu. Taip pat Lietuva aktyviai dalyvavo formuojant ES vystomojo bendradarbiavimo politiką lyčių lygybės srityje ir teikiama vystomojo bendradarbiavimo parama prisidedant prie ES lyčių lygybės veiksmų plano 2016-2020 m. įgyvendinimo.

ES Dvynių ir TAIEX programos

2018 m. Lietuva toliau sėkmingai dalyvavo ES Dvynių programoje, perduodama ekspertinę paramą šalims naudos gavėjoms (EK finansuojama ES Dvynių programa remia skirtingų šalių giminingų institucijų bendradarbiavimą). 2018 m. pagal ES Dvynių programą buvo paskelbtos 54 projektų atrankos, Lietuvos institucijos individualiai ar konsorciumuose su kitomis ES valstybėmis narėmis pateikė 14 projektinių paraiškų ir laimėjo 7 projektus, kurių bendra vertė viršijo 10 mln. eurų. Pažymėtina, kad 2004 - 2018 m. Lietuva iš viso laimėjo 99 ES Dvynių projektus, 50 iš jų – per pastaruosius 4 metus (2015-2018 m.). Pagal 2018 m. laimėtų projektų skaičių Lietuva yra sėkmingiausių ES šalių penketuke kartu su Prancūzija, Ispanija, Vokietija ir Kroatija, Rytų partnerystės šalyse Lietuva ir Austrija yra laimėjusios daugiausia projektų – po 4 .

2018 m. pagal ES Dvynių programą Lietuvos institucijos dalyvavo įgyvendinant 34 projektus: Makedonijoje (4), Sakartvele (4), Moldovoje (7), Ukrainoje (4), Azerbaidžane (4),

Turkijoje (1), Kosove (1), Kroatijoje (3), Albanijoje (1), Jordanijoje (1), Serbijoje (3) ir Baltarusijoje (1). Išsiplėtė Lietuvos dalyvavimo ES Dvynių programoje geografija: 2017 m. laimėtas projektas Jordanijoje.

Iš 2018 m. laimėtų 7 projektų Lietuva vadovauja 4 projektams (2 Moldovoje ir 2 Serbijoje) kaip šalių konsorciumo vyresnioji partnerė, 2 projektai (Sakartvele ir Turkijoje) laimėti individualiai, o projekte Moldovoje Lietuva dalyvauja kaip jaunesnioji partnerė. Daugiausiai projektų įgyvendinama teisingumo ir vidaus reikalų (4) bei valstybės tarnybos, švietimo ir finansų (2) srityse. 2018 m. aktyviausi ES Dvynių projektuose buvo Policijos departamentas, Muitinės departamentas ir CPVA.

2018 m. Lietuvos ekspertai dalyvavo 71-me TAIEX programos renginyje (seminaruose, mokymuose, ekspertų misijose), kurių 10 vyko Lietuvoje. Per ES TAIEX Regio programą (ekspertizės apsikeitimas ES narių tarpe) Lietuvos institucijų ekspertai, kaip naudos gavėjai, 14 kartų buvo išvykę mokytis/stažuotis. 2018 m. TAIEX ekspertų sąrašė užsiregistravo 33 nauji ekspertai iš Lietuvos institucijų.

2018 m. gruodžio mėn. URM kartu su CPVA surengė mokymus Lietuvos viešojo sektoriaus darbuotojams, kurių metu dalyviai supažindinti su ES Dvynių programa ir 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusiu naujojo ES Dvynių vadovo nuostatų taikymu rengiant projektinius pasiūlymus ir įgyvendinant projektus.

Svarbu pažymėti, kad įgyvendindami ES Dvynių projektus ir dalyvaudami ES TAIEX programoje, ne tik perteikiame reformų patirtį, bet ir didiname savo šalies matomumą šalyse partnerėse ir tarp kitų donorų.

Gebėjimų dalyvauti vystomojo bendradarbiavimo veiklose ugdymas

Įgyvendinant trejų metų trukmės projekto „Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos įgyvendinimo gerinimas bei Lietuvos viešojo valdymo institucijų ir jų darbuotojų gebėjimų gerinimas“, finansuojamo pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ įgyvendinimo priemonę Nr. 10.1.1-ESFA-V-912 „Nacionalinių reformų skatinimas ir viešojo valdymo institucijų veiklos gerinimas“ veiklas, 2018 m.:

- Parengtos dalyvavimo tarptautinėse vystomojo bendradarbiavimo veiklose gairės ir praktinės dalyvavimo tarptautinėse vystomojo bendradarbiavimo programose ir projektuose rekomendacijos (metodologija).
- Lietuvos viešojo valdymo institucijoms surengti Lietuvos OPV skaičiavimo mokymai pagal Lietuvos OPV skaičiavimo metodinį vadovą, parengtą įgyvendinant projektą.
- Surengtas antrasis „Praktikų klubo“ susitikimas, skirtas tarptautinėmis vystomojo bendradarbiavimo veiklomis besidominančioms Lietuvos viešojo valdymo institucijoms.
- Surengta tarptautinė konferencija „*Lithuanian Development Cooperation Partnerships in Ukraine*“, skirta Ukrainai paramą teikiančių donorų bendradarbiavimo stiprinimui, viešojo sektoriaus institucinių gebėjimų vystomojo bendradarbiavimo srityje ugdymui, platesnės visuomenės informavimui ir įtraukimui į paramos teikimą šalims partnerėms.
- Įvyko 2 pažintiniai vizitai į Ispanijos vystomojo bendradarbiavimo agentūras FIIAPP ir AECID bei Švedijos vystomojo bendradarbiavimo agentūrą SIDA.
- Įgyvendinant projekto vykdytojų kompetencijoms stiprinti skirtas veiklas: dalyvauta ES vystomojo bendradarbiavimo „Praktikų tinklo“ platformos susitikime; surengti mokymai lektorių rengimo principu pagal dalyvavimo tarptautinėse vystomojo bendradarbiavimo veiklose gaires ir metodologiją; taip pat dalyvauta įvairiuose mokymuose vystomojo bendradarbiavimo tematika.
- Surengtas „Lietuvos diplomatinė atstovybių besivystančiose šalyse atstovų diskusija-forumas“, kuriame dalyvavo vystomojo bendradarbiavimo veiklas koordinuojantys Lietuvos diplomatinė atstovybių darbuotojai. Renginio metu kartu su URM Vystomojo bendradarbiavimo departamento

atstovais aptartos vystomojo bendradarbiavimo aktualijos, iššūkiai, probleminiai aspektai, diskutuota kryptingo Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo plėtojimo klausimais.

- URM ir VŠĮ Centrinės projektų valdymo agentūros darbuotojai dalyvavo dviejų dienų trukmės strateginių dokumentų rengimo mokymuose, kurių metu apžvelgtas vystomojo bendradarbiavimo šalių, regioninių ir tematinų strategijų rengimo ir įgyvendinimo procesas, pristatyti praktiniai pavyzdžiai bei Lietuvai aktualių strategijų modeliai.
- Lietuvos viešojo valdymo institucijų darbuotojams surengti mokymai „ES Dvynių pasiūlymų teikimas“ ir „ES Dvynių projektų įgyvendinimas“.
- Vykdyta nuolatinė informacijos sklaida apie dalyvavimo tarptautinėse vystomojo bendradarbiavimo veiklose galimybes: Lietuvos viešojo valdymo institucijoms siunčiama informacija apie skelbiamus konkursus bei kitas galimybes, institucijos konsultuojamos joms rūpimais klausimais, padedama dalyvauti konkursuose.

Visuomenės informavimas

Speciali Eurobarometro 2018 m. birželio-liepos mėn. visuomenės nuomonės apklausa parodė, kad 81 proc. respondentų Lietuvoje mano, jog yra svarbu padėti besivystančioms šalims, 77 proc. pritaria, kad finansinė parama prisideda prie taikesnio ir teisingesnio pasaulio. Tačiau nacionalinio visuomenės apklausos tyrimo duomenimis, tik 19 proc. respondentų Lietuvoje yra girdėję apie 2015 m. patvirtintą Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. Todėl URM nuosekliai vykdo veiklą, skirtą informuoti visuomenę, ypač jaunimą, apie Darnaus vystymosi tikslus iki 2030 m., vystomojo bendradarbiavimo svarbą ir naudą. 2018 m. buvo įgyvendinti 5 visuomenės švietimo ir informavimo projektai. Projektus įgyvendino Lietuvos nevyriausybinės organizacijos.

Jau dvyliktus metus URM prisidėjo prie tarptautinio žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalio „Nepatogus kinas“ organizavimo. Festivalio metu Vilniuje ir kituose Lietuvos miestuose pristatyta turtinga 57 dokumentinių filmų programa, buvo rengiami susitikimai su kino kūrėjais, organizuojamos diskusijos su filmų herojais, žmogaus teisių aktyvistais ir ekspertais. 2018 m. pagrindinėmis festivalio temomis pasirinkti informaciniai karai ir šiuolaikinis aktyvizmas. Didelis dėmesys skirtas moksleivių įtraukimui į projektą – skirtinguose Lietuvos miestuose pristatyta dokumentinių filmų programa „Filmai, padedantys augti“. Mokykloms skirta internetinės filmų peržiūros platforma „Nepatogaus kino klasė“ pasipildė 11 naujų filmų, kurie yra prieinami visiems Lietuvos mokytojams kasdieniam darbui su moksleiviais. Į festivalio veiklas buvo įtraukta daugiau nei 16 tūkst. žiūrovų visoje Lietuvoje.

Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos, Lietuvos vaikų ir jaunimo centro, asociacijos "LITDEA" vykdytais projektais siekta kelti mokytojų ir ugdytojų kompetenciją dirbti darnaus vystymosi tikslų temomis, parengti darnaus vystymosi ambasadorius – jaunus žmones – darbui savo bendruomenėse, taip pat organizuotos interaktyvios paskaitos, diskusijos, žinių konkursai, hakatonai, festivaliai darnaus vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo temomis, trys savanoriai dalyvavo GLEN (*Global Education Network of Young Europeans*) programos stažuotėse Indijoje, Ganoje, Ugandoje ir Nepale.

Svarbiausi susitikimai ir renginiai Lietuvoje, finansuoti Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis

2018 m. balandžio 13 d. URM kartu su CPVA organizavo mokymus vystomojo bendradarbiavimo projektų vykdytojams, kurių metu pristatyti vystomojo bendradarbiavimo projektų įgyvendinimo komunikaciniai, finansiniai, rezultatų tvarumo ir kiti aspektai, sustiprintas projektų vykdytojų, URM ir CPVA bendradarbiavimas VBPD programos įgyvendinime.

2018 m. balandžio 27 d. surengtas išplėstinis Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo komisijos posėdis, kuriame dalyvavo daugiau nei 40 Lietuvos valstybės institucijų, nevyriausybinių

organizacijų ir verslo asociacijų atstovai. Renginio metu aptarta Lietuvos parama vystymuisi 2017 metais, tarpinstitucinio vystomojo bendradarbiavimo veiklos plano 2018-2020 m. projektas, dalyvavimo ES Dvynių programoje nauda ir aktyvesnio įsitraukimo galimybės, pasikeitimai vystomojo bendradarbiavimo teisinėje bazėje.

2018 m. spalio 9 d. URM kartu su CPVA organizavo mokymus vystomojo bendradarbiavimo projektų paraiškų teikėjams, kurių metu pristatyti projektų vertinimo kriterijai, techniniai vystomojo bendradarbiavimo projektų paraiškų teikimo reikalavimai ir naujoji elektroninė paraiškų teikimo platforma.

2018 m. lapkričio 29 d. Užsienio reikalų ministerijoje įvyko kasmetinė vystomojo bendradarbiavimo konferencija „Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.: nepalikti nė vieno nuošalyje“, skirta Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo rezultatams ir uždaviniams aptarti. Konferencijoje dėmesys skirtas dviem sritims – regionų ir savivaldos stiprinimui bei moterų ekonominiams ir socialiniams įgalinimui.

Siekdamas sustiprinti šalims partnerėms teikiamos paramos koordinavimą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, 2018 m. lapkričio 29 d. URM organizavo apskritojo stalo diskusijas su Armėnijai, Azerbaidžanui, Baltarusijai, Sakartvelui, Moldovai, Ukrainai ir migracijos kilmės ir tranzito šalims paramą teikiančių valstybės institucijų ir nevyriausybinų organizacijų atstovais, Lietuvos atstovybių, vykdančių vystomojo bendradarbiavimo veiklą, darbuotojais. Diskusijų metu aptarti paramos šioms šalims poreikiai, pasidalyta projektų įgyvendinimo patirtimi, pristatyti planai dėl būsimų iniciatyvų.

Teisinės bazės pakeitimai

Ataskaitinių metų laikotarpiu buvo tikslinama Vystomojo bendradarbiavimo tarpinstitucinio veiklos plano (toliau – TVP) redakcija. TVP pakeitimus įtakojo Europos Komisijos sprendimai dėl valstybių narių lėšų skyrimo Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonei (2019-2023 m. iš valstybės biudžeto numatyta skirti 2 615 816 eurų), taip pat Vyriausybės sprendimas TVP priemonę „Prisidėti prie Tarptautinės migracijos organizacijos Migracijos informacijos centro veiklos, siekiant užtikrinti informacijos visais su grįžimu į Lietuvą ir gyvenimu Lietuvoje susijusiais klausimais teikimą“ perkelti į Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos parengtą Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 metų strategijos įgyvendinimo 2019-2021 metų tarpinstitucinio veiklos plano projektą.

Parengė URM Vystomojo bendradarbiavimo departamentas